

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу

САЧЕНКА АНДРІЯ ОЛЕГОВИЧА

**на тему «НЕОІНДУСТРІАЛЬНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПЕРЕРОБНОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ»,**

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертації. Тема дисертаційного дослідження є надзвичайно актуальною в умовах сучасних викликів та можливостей, що постають перед українською економікою.

Неоіндустріалізація є ключовим процесом структурних і технологічних змін у світовій економіці. Країни-лідери економічного розвитку вже давно інтегрували неоіндустріальні підходи у свої стратегії, що дозволило їм досягти високих темпів інноваційного розвитку. Україна, натомість, залишається переважно сировинно-орієнтованою державою з низькою доданою вартістю продукції, що суттєво обмежує її конкурентоспроможність на світовому ринку.

Попри декларації про підтримку високотехнологічного виробництва, промисловий сектор України досі характеризується: недостатньою наукоємністю; використанням застарілих технологій; низьким рівнем автоматизації та цифровізації; залежністю від експорту сировини.

Унаслідок війни ситуація погіршилася через руйнування виробничих потужностей, втрату логістичної інфраструктури, зростання витрат та загальне зниження конкурентного потенціалу. Післявоєнне відновлення створює нові перспективи для України – можливість будувати економіку на сучасних, інноваційних засадах. Це робить питання формування та реалізації стратегії неоіндустріального розвитку переробної промисловості одним із пріоритетних завдань для державної політики.

Актуальність теми також підтверджується необхідністю: теоретичного та методологічного удосконалення інструментів неоіндустріальної політики; розробки стратегічних підходів до інтеграції українських підприємств у

глобальні виробничо-збутові ланцюги; аналізу соціально-економічних факторів та екологічних викликів неоіндустріалізації.

Таким чином, робота є важливою як у науковому, так і в практичному аспектах. Вона спрямована на формування концептуальної основи для модернізації української промисловості та зміцнення її позицій у світовій економіці.

Зв'язок роботи з науковими темами. Наукові дослідження виконані здобувачем пов'язані з тематикою наукових досліджень Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» за темами: «Аналітика та моделювання економічного розвитку в імперативах Trans Tech» (номер державної реєстрації 0123U101760), «Глобалізація напрямів формування промислового потенціалу в умовах постіндустріальних трансформацій» (номер державної реєстрації 0112U007817), «Управління розвитком інноваційного підприємництва в умовах неоіндустріальної економіки» (номер державної реєстрації 0118U100598); а також з тематикою досліджень ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» за темою: «Трансформація моделі просторового розвитку України» (номер державної реєстрації 0124U000984).

Оцінка обґрунтованості, достовірності та новизни наукових результатів дисертації. Основні положення, що визначають наукову новизну роботи та характеризують особистий внесок автора, полягають у такому:

удосконалено:

– науково-методичний підхід до розробки концептуальних положень стратегування державної політики промислового розвитку, який, на відміну від існуючих, базується на моделі неоіндустріалізації, що принципово змінює послідовність планування, коли спершу визначається повноцінний спектр факторів і умов інституціонального та організаційно-економічного середовища технологічної модернізації переробної промисловості (потенціал неоіндустріалізації) і надалі на їх формування спрямовуються стратегічні цілі, завдання і заходи державної політики.

– теоретичний підхід до формування методології аналізу перебігу процесів неоіндустріалізації у переробній промисловості національної економіки через: (1) визначення складових – характеристик аналізування,

індикаторів оцінювання у їх межах та перевірки внеску у загальний тренд; (2) виявлення специфічних аспектів дослідження (в частині його мети і завдань, обрання оптимальних методичних підходів та методів економічного аналізу, формування складу індикаторів, врахування технологічного чинника, прикладного аспекту аналітичної роботи), застосування якого дозволило обґрунтувати методологічний концепт і послідовність етапів діагностики й перевірки якості перебігу процесів неоіндустріалізації;

– методико-прикладні положення в сфері державної політики забезпечення безперебійного виробництва та реалізації (зокрема на експорт) високотехнологічної продукції переробної промисловості, для чого розроблено стратегічну карту стратегії інтегрування виробничо-збутового ланцюга товарів критичного імпорту переробної промисловості у глобальні ланцюги доданої вартості; особливостями карти слугують її провідні елементи (передові прогресивні технології; технічна підтримка на засадах державно-приватного партнерства; раціональне місце розташування виробничих потужностей; партнерство з розбудови дистрибуційної системи просування й збуту продукції на ринки), конкретні способи їх реалізації попередньо виставлені результати, кінцева мета яких – формування ефективної і надійної мережі постачальників (вхідна екосистема) та дистриб'юторів реалізації вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках збуту (вихідна екосистема);

– засади стратегічного планування державної політики неоіндустріального вектору поступу національної економіки, для чого, з урахуванням специфіки поточного стану, тенденцій і проблематики процесів розвитку та технологізації на прикладі переробної промисловості України (результати SWOT-аналізу), обґрунтовано елементи неоіндустріальної стратегії її розвитку (мету, стратегічні та операційні цілі, завдання, індикатори реалізації операційних цілей, заходи стратегії); відмінними аспектами авторського підходу є визначення трьох альтернатив неоіндустріалізації та, відповідно, специфіки їх перебігу, підбір розлогої системи кількісно-якісних індикаторів, що уможливило запровадження регіонального моніторингу реалізації стратегії;

набули подальшого розвитку:

– наукові підходи до ідентифікації системних основоположних

чинників неоіндустріалізаційного шляху розвитку переробної промисловості, які визначені в підсумку протиставлення ознак, провідних технологій та характеру і пріоритетів державної промислової політики за індустріалізації, деіндустріалізації, реіндустріалізації та неоіндустріалізації. Такий підхід, на відміну від існуючих, дозволяє визначати і формувати систему чинників у відповідності до забезпечення розвитку переваг неоіндустріалізації, а відтак, сприяє обґрунтуванню та реалізації комплексу заходів і інструментів інтенсифікації її перебігу;

- науково-прикладні пропозиції щодо вдосконалення практичного інструментарію реалізації неоіндустріальної стратегії розвитку переробної промисловості шляхом побудови цілісної системи пов'язаних і узгоджених між собою заходів державного регулювання (спрямованих на досягнення кожної зі стратегічних цілей нової промислової політики), визначення індикаторів аналізу стану перебігу неоіндустріальних трендів та реалізації відповідних завдань, методико-прикладних положень методики моніторингу реалізації стратегії неоіндустріалізації галузі. Практична апробація таких пропозицій сприятиме досягненню мети політики неоіндустріалізації досліджуваної галузі національної економіки;

- прикладні рішення з моделювання чинників впливу на реалізацію неоіндустріальної стратегії розвитку переробної промисловості; у таких цілях розроблено методику прогностичної аналітики стратегування розвитку переробної промисловості України, в основі якої – застосування каузальних методів для виявлення залежності валової доданої вартості галузі від стану та динаміки провідних факторів виробництва (обсяги основних засобів, капітальних інвестицій та витрат на оплату праці); апробація авторської методики сприяє розробці сценаріїв перебігу ситуації та визначенню більш дієвих інструментів державної політики впливу на зміни в тих, чи інших факторах, які дозволяють ефективізувати процеси неоіндустріального промислового розвитку.

Основні наукові положення, висновки та практичні пропозиції є **обґрунтованими та достовірними**, що підтверджується систематизацією великої кількості наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених за темою

дисертації, використанням реальних статистичних джерел інформації та забезпечення достатньою кількістю графічних і текстових матеріалів.

Мета і завдання дослідження відповідають темі дисертації.

Отримані автором висновки за результатами проведеного дослідження є достовірними та містять елементи наукової новизни. Основні положення дисертації апробовано на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, опубліковано у фахових виданнях, впроваджені у практичну діяльність Міністерства економіки України, Українського союзу промисловців та підприємців, виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради, використовуються в навчальному процесі КПІ ім. Ігоря Сікорського та Міжнародного університету фінансів.

Отже, в дисертаційній роботі визначена мета наукового дослідження щодо поглиблення теоретичних засад, розвитку науково-методичних підходів та обґрунтування практичних рекомендацій щодо формування і реалізації неоіндустріальної стратегії розвитку переробної промисловості досягнута а відповідні поставлені завдання вирішені.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності. За своїм змістом дисертаційна робота Саченка Андрія Олеговича відповідає вимогам Стандарту вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка» та напрямам досліджень, передбаченим освітньо-науковою програмою підготовки докторів філософії за спеціальністю «Економіка» у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею і свідчить про наявність особистого внеску здобувача у науковий напрям «Економіка».

Розглянувши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові співпадіння, можна зробити висновок, що дисертаційна робота Саченка А. О. є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів фальсифікації, компіляції, фабрикації, плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Мова та стиль викладення результатів. Дисертаційна робота написана українською мовою. Текст дисертації характеризується послідовністю, доступністю та логічністю викладення матеріалу. Автор дотримується наукового стилю мовлення та використовує загальноприйняту наукову термінологію за темою дисертації.

Дисертація складається з вступу, 3 розділів, висновків, списку літератури та додатків. Основний зміст роботи викладено на 265 сторінках, загальний обсяг дисертації – 307 сторінок.

У вступі розкрито актуальність теми дослідження, зв'язок роботи з науковими темами, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано його теоретичний та методичний базис, висвітлено наукову новизну отриманих результатів, їх практичну значимість; наведено особистий внесок здобувача та апробацію результатів дослідження.

У першому розділі дисертації «Теоретико-методичні основи формування неоіндустріальної стратегії розвитку промисловості» узагальнено положення еволюції економічного розвитку, виявлено особливості та переваги неоіндустріалізації, сформовано концептуальний базис стратегування державної політики розвитку галузей промисловості на неоіндустріальних засадах, розроблено методологію аналізування неоіндустріалізації у переробній промисловості.

У другому розділі дисертації «Аналітика розвитку переробної промисловості України та державної політики його стратегування» наведено результати аналізу соціально-економічних індикаторів розвитку та ідентифікації екологічних викликів функціонування переробної промисловості України, розроблено стратегічну карту інтегрування виробничо-збутового ланцюга товарів критичного імпорту переробної промисловості України у глобальні ланцюги доданої вартості.

У третьому розділі роботи дисертації «Пріоритети та інструментарій реалізації неоіндустріальної стратегії розвитку переробної промисловості України» здійснено прогностичну аналітику стратегування розвитку вітчизняної переробної промисловості, обґрунтовано стратегічні орієнтири та інституційно-економічне підґрунтя впровадження неоіндустріальної стратегії розвитку переробної промисловості, розроблено заходи, визначено фінансово-

ресурсне забезпечення та сформовано методику моніторингу реалізації неоіндустріальної стратегії розвитку переробної промисловості.

Додатки містять матеріали щодо статистичних даних та документи, що підтверджують впровадження результатів дослідження у практичну діяльність.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України №40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Оприлюднення результатів дисертаційної роботи. Наукові результати дисертації висвітлені у 14 наукових публікаціях здобувача, серед яких: 1 стаття у періодичному науковому виданні, що індексується у міжнародній наукометричній базі Web of Science; 6 статей у фахових виданнях України, 7 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Представлені публікації відрізняються високим науковим рівнем, відповідають принципам академічної доброчесності, а публікації у співавторстві містять особистий внесок здобувача.

Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи. Серед недоліків, зауважень та побажань, слід відмітити такі:

1. На рис. 1.3 автор навів провідні чинники – умови неоіндустріалізації. Однак, їх склад видається неповним, особливо якщо подивитися на розділ 2 роботи, де автор аналізує такі аспекти, як екологічний, створення замкнених виробничих циклів і т. д., які не зазначені на рисунку.

2. У п. 1.2 автор, достатньо добре розкриває концептуальні засади стратегування державної політики розвитку галузей промисловості на неоіндустріальних засадах. Однак, вартує доповнити матеріал переліком механізмів та інструментів за допомогою яких, власне, й реалізуються мети і стратегічні цілі державної політики неоіндустріалізації.

3. Підрозділ 2.1 варто було б доповнити аналітикою зміни капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища у переробну промисловість, у тому числі на боротьбу з проблемами зміни клімату за 2010-2023 роки. Цікаво було б розглянути регіональний розподіл фінансування видатків на боротьбу з викидами CO₂ та ефективність політики декарбонізації, зважаючи на те, що переробна промисловість надіжить до галузей з високими показниками відходів та шкідливих викидів.

4. Ймовірно, слід уточнити мету державної політики, яку здобувач визначає у стратегії (п. 3.2). Зокрема вона визначена як «Високий рівень конкурентоспроможності переробної промисловості на внутрішньому та зовнішньому ринках». Однак, таку мету можна поставити і перед завданням розвитку чи реалізації промислового потенціалу тощо. Доцільно уточнити направленість на неоіндустріалізацію.

5. На рис. 3.14 наведено заходи неоіндустріальної стратегії розвитку переробної промисловості України, однак слід було уточнити які державні структури мають бути відповідальними за їх реалізацію.

6. У підрозділі 3.1 представлено результати регресійного аналізу лінеаризованої двофакторної мультиплікативної моделі валової доданої вартості у переробній промисловості. Потребують уточнення позначення у формулах, які не відповідають позначенням у тексті, зокрема у таблиці 3.1, K_n – основні засоби (с. 149), а також L_n – оплата праці найманих працівників (с. 150), R^2_{adj} (с. 151).

7. На с. 155 дисертації зазначено, що фактор праці – це витрати на оплату праці (тобто заробітна плата без урахування відрахувань до різних соціальних фондів), який можна поділити на кількість найманих працівників в галузі та заробітну плату найманих працівників в галузі. Не зрозуміло, що автор відносить до соціальних фондів.

8. У розділі 2 дисертації автор значну увагу присвятив екологічному виміру розвитку переробної промисловості (С. 80-142). Разом з тим, у розділі 3 в частині прогнозування екологічні індикатори, як важливі чинники неоіндустріального розвитку переробної промисловості не враховані. Варто було б розрахувати зміну валової доданої вартості у переробній промисловості за статистичними даними та змодельовану за рахунок зміни загальної суми витрат на охорону навколишнього природного середовища, у тому числі поточних витрат на охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату у переробній промисловості.

Вважаю, що висловлені зауваження не є критичними, не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок про дисертаційну роботу. Вважаю, що дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Саченка Андрія Олеговича на тему **«Неоіндустріальна стратегія розвитку переробної промисловості України»** виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є закінченим науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для економіки. Дисертаційна робота за актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам п.п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року. Здобувач Саченко Андрій Олегович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

доцент кафедри міжнародної економіки,
Національного технічного університету України

«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

кандидат економічних наук, доцент

